02/08/2019

Η Μάχη της Χαιρώνειας και η μακεδονική φάλαγγα

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Η μάχη της Χαιρώνειας, που τοποθετείται χρονικά στις 2 Αυγούστου 338 π.Χ, εντάσσεται στη μικρή λίστα των μαχών που έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στην πορεία της ελληνικής ιστορίας.

Η μάχη της Χαιρώνειας διεξήχθη το 338 π.Χ. μεταξύ του μακεδονικού βασιλείου και των συνασπισμένων στρατευμάτων της Αθήνας, της Κορίνθου, της Κέρκυρας, της Λευκάδας,

της Αχαΐας, των Μεγάρων, της Ακαρνανίας, της Εύβοιας και του Κοινού των Βοιωτών, ηγέτιδα του οποίου ήταν η Θήβα.

Οι Μακεδόνες αναδείχτηκαν θριαμβευτές. Το πεδίο της μάχης βρίσκεται στον κάμπο της Βοιωτίας, πολύ κοντά στον αρχαίο οικισμό της Χαιρώνειας και το σημερινό ομώνυμο χωριό. Απέχει 13 χιλιόμετρα βόρεια από τη Λιβαδειά.

Η συγκεκριμένη σύγκρουση υπήρξε καθοριστική για τη διαμόρφωση της πολιτικής κατάστασης στην Ελλάδα του ύστερου 4ου αιώνα π.Χ.

Ο Φίλιππος Β’, μονάρχης της Μακεδονίας, κατόρθωσε μετά από πολλά έτη αιματηρών εκστρατειών και έντονων διπλωματικών διαβουλεύσεων

να καθυποτάξει και τους τελευταίους πυλώνες αντίστασης στα σχέδια του για επικράτηση στον ελλαδικό χώρο.

Philip II of Macedon CdM

Image not found or type unknown

Η μάχη της Χαιρώνειας σηματοδοτεί ουσιαστικά την αφετηρία της μακεδονικής κυριαρχίας στα πολιτικά πράγματα της νότιας Ελλάδας για σχεδόν έναν αιώνα.

Επίσης, παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον και από στρατιωτική άποψη, αναδεικνύοντας ολοφάνερα την υπεροχή της μακεδονικής φάλαγγας έναντι των προγενέστερων αντίστοιχων τύπων των πόλεων-κρατών.

Και οι δύο αντίπαλες παρατάξεις διέπονταν από ακμαίο φρόνημα.

Ο Φίλιππος είχε καταφέρει να εμφυσήσει υψηλή αυτοπεποίθηση και ηθικό στο στράτευμά του, αισθήματα που οπωσδήποτε ενισχύονταν σημαντικά από τις πρόσφατες, πολλαπλές νίκες του.

Οι Αθηναίοι και οι Βοιωτοί δεν υστερούσαν καθόλου σε ανδρεία και γενναιότητα, ενώ παράλληλα καλούνταν να υπερασπιστούν τις πατρίδες τους.

Μάχη της Χαιρώνειας

Ο Φίλιππος τοποθέτησε τους επιφανείς Εταίρους στο αριστερό κέρας της παράταξης, αναθέτοντας την διοίκησή του στο δεκαοκταετή τότε γιο του Αλέξανδρο.

Ο διάδοχος του θρόνου, παρά το μικρό της ηλικίας του, είχε προηγούμενη πολεμική εμπειρία εναντίον του θρακικού φύλου των Μαίδων, το οποίο και συνέτριψε ενώ ο Φίλιππος πολιορκούσε την Πέρινθο και το Βυζάντιο (340 π.Χ.).

7189 - Piraeus Arch. Museum, Athens - Stele for Panchares - Photo by Giovanni Dall'Orto, No

Image not found or type unknown

Αν και δεν έχουν διασωθεί λεπτομερείς περιγραφές για τη διάταξη των δυνάμεων των δύο αντιπάλων, οι τάξεις της μακεδονικής φάλαγγας έλαβαν θέση μάλλον στο

κέντρο της παράταξης, συνεπικουρούμενες από μονάδες ελαφρύτερου πεζικού και ψιλών.

Ο βασιλιάς κατέλαβε τη δεξιά πτέρυγα, όπως όριζαν τα μακεδονικά στρατιωτικά ήθη, ηγούμενος των Υπασπιστών, επίλεκτου τμήματος του πεζικού.

Στο αντίπαλο στρατόπεδο, οι Αθηναίοι παρέταξαν τα τμήματα της φάλαγγάς τους κατά φυλή, όπως συνήθιζαν, στην αριστερή πτέρυγα και το κέντρο, μαζί με τους οπλίτες των υπόλοιπων συμμάχων.

Οι στρατηγοί Χάρης και Λυσικλής είχαν το γενικό πρόσταγμα των αθηναϊκού στρατού, ενώ είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ο γνωστός Δημοσθένης εντάχθηκε στις τάξεις των οπλιτών.

Διοικητής του Κοινού των Βοιωτών ήταν ο Θηβαίος στρατηγός Θεαγένης, ο οποίος τοποθέτησε τα στρατεύματα του στο δεξιό άκρο του κέντρου και το δεξιό κέρας όλου του σχηματισμού, αντίκρυ από τις δυνάμεις του Αλέξανδρου.

Από τη μάχη δεν απουσίαζε φυσικά ο περίφημος Ιερός Λόχος, μονάδα που αποτελούταν από 300 επίλεκτους και άριστα εκπαιδευμένους άνδρες της θηβαϊκής κοινωνίας.

Συνολικά, η δύναμη του μακεδονικού στρατού ανερχόταν σε τουλάχιστον 2.000 ιππείς και πάνω από 30.000 πεζούς.

Οι συνδυασμένες δυνάμεις των συμμάχων, υστερούσαν αριθμητικά ελάχιστα απέναντι στους Μακεδόνες σύμφωνα με την εκδοχή του ιστορικού Διόδωρου Σικελιώτη, ενώ ο Ιουστίνος ισχυρίζεται ότι οι σύμμαχοι υπερτερούσαν σε αριθμό.

Η μακεδονική φάλαγγα

Επακολούθησε η μάχη, που χαρακτηρίστηκε από ιδιαίτερη σκληρότητα και ανδρεία.

Ύστερα από την πάροδο αρκετού χρόνου στην πεδιάδα της Χαιρώνειας, η νίκη άρχισε να γέρνει προς το μακεδονικό στρατόπεδο χάρη στη σπουδαία τακτική που εφάρμοσε ο αρχηγός του.

Ο βασιλιάς Φίλιππος οπισθοχωρούσε εκτελώντας παραπλανητικούς ελιγμούς που καταπόνησαν και παρέσυραν τους Αθηναίους αντιπάλους του.

Οι φάλαγγες οπλιτών που είχαν τοποθετηθεί στο κέντρο αμφότερων των πλευρών συνεπλάκησαν.

Πολλοί άνδρες έπεφταν νεκροί και τραυματίες, πράγμα που καθιστούσε αμφίρροπο τον αγώνα μεταξύ τους.

Στο μεταξύ, αρκετοί Βοιωτοί και άλλοι συμμαχικοί οπλίτες έσπευσαν να συμβάλλουν στην καταδίωξη του αντίπαλου δεξιού άκρου.

Άμεσο αποτέλεσμα της κίνησης αυτής ήταν να δημιουργηθεί ένα ακάλυπτο κενό στη συμμαχική διάταξη, που εξέθετε επικίνδυνα του μαχητές του Ιερού Λόχου.

Καθοριστική για την έκβαση της μάχης θεωρείται η συμβολή του ίδιου του Αλέξανδρου ο οποίος σε τούτη την κρίσιμη χρονική στιγμή, περιστοιχιζόμενος από ρωμαλέους μαχητές, επιχείρησε μία παράτολμη ενέργεια ενδεικτική της ηγετικής φύσης και των προσόντων του.

Ο νεαρός Μακεδόνας επιτέθηκε ορμητικά με το απόσπασμά του εναντίον του αποκομμένου Ιερού Λόχου και κατάφερε να φονεύσει πολλούς.

Επίσης, τράπηκαν σε φυγή αρκετοί άλλοι εχθροί που αντιλήφθηκαν τον περίτεχνο

ελιγμό πλαγιοκόπησής τους.

Οι άριστα εκπαιδευμένοι Μακεδόνες Υπασπιστές είχαν επιτύχει να συμπτυχθούν πειθαρχημένα ώσπου ξαφνικά ο βασιλιάς τους διέταξε να πραγματοποιήσουν μεταβολή και να στραφούν εναντίον του εχθρού.

Η ήδη χαλαρή συνοχή των συμμαχικών δυνάμεων δέχθηκε ένα αποφασιστικό χτύπημα και άρχισε να διαλύεται.

Οι άνδρες του συμμαχικού στρατού άρχισαν να εγκαταλείπουν τις θέσεις τους και να υποχωρούν άτακτα.

Η νίκη έστεψε για μία ακόμη φορά τα μακεδονικά όπλα. Παρόλα αυτά, ο Φίλιππος δεν επέτρεψε στο ιππικό του να καταδιώξει τους ηττημένους, αποτρέποντας έτσι τη γενικευμένη σφαγή.

Συνέπειες

Ο ρήτορας Δημοσθένης κατόρθωσε να διαφύγει και συνέχισε να κηρύττει με θέρμη και ζήλο τις αντιμακεδονικές του θέσεις.

Η τύχη του στρατηγού Λυσικλή ήταν τραγική, αφού λοιδωρήθηκε έντονα και καταδικάστηκε σε θάνατο. Αντιθέτως, ο Χάρης κατόρθωσε να απαλλαγεί από τις κατηγορίες που τον βάραιναν.

Ο θριαμβευτής Φίλιππος έστησε τρόπαιο για ανάμνηση της σπουδαίας νίκης και παρέδωσε τους νεκρούς για ταφή.

Το αποτέλεσμα της μάχης ανέδειξε το μακεδονικό βασίλειο ως πρωτεύουσα δύναμη και επισφράγισε τις πολυετείς προσπάθειες του Φιλίππου για ένωση του ελληνικού κόσμου με την δημιουργία του Πανελλήνιου Συνεδρίου τον χειμώνα του 338/337 π.Χ.

Γεγονός είναι βέβαια πως οι πόλεις της Αθήνας και της Θήβας ξεκίνησαν νεο πόλεμο εναντίον των Μακεδόνων 3 χρόνια μετά την καταστροφή της Χαιρώνειας, όταν ο Μέγας Αλέξανδρος ανέβηκε στο θρόνο της χώρας του.

Η συγκεκριμένη ενέργεια όμως είχε ολέθριες συνέπειες για την παλαιά υπερδύναμη Θήβα, αφού το 335 π.Χ. η πόλη ισοπεδώθηκε ολοκληρωτικά από το νεαρό βασιλιά.

Οι Αθηναίοι τρομοκρατήθηκαν από την αμείλικτη πράξη του Αλέξανδρου και αναθεώρησαν την απόφασή τους, συμβιβαζόμενοι και αναγνωρίζοντάς τον ως απόλυτο κυρίαρχο.